

Uzasadnienie
projektu uchwały Sejmiku Województwa Lubelskiego
w sprawie Chełmskiego Parku Krajobrazowego

Chełmski Park Krajobrazowy położony jest na terenie województwa lubelskiego w powiecie chełmskim, na terenie gmin: Chełm, Dorohusk, Ruda-Huta, Sawin i Kamień. Jego otulina znajduje się w powiecie chełmskim, na terenie gmin: Chełm, Dorohusk, Ruda-Huta, Sawin i Kamień. Został utworzony Uchwałą Wojewódzkiej Rady Narodowej (WRN) w Chełmie Nr XVIII/89/83 z dnia 23 marca 1983 r. w sprawie ustanowienia parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu na terenie województwa chełmskiego (Dz. Urz. Woj. Chełmskiego Nr 4, poz. 24 z 1983 r.). Obecnie funkcjonuje na podstawie rozporządzenie Nr 17 Wojewody Lubelskiego z dnia 25 marca 2003 r. w sprawie Chełmskiego Parku Krajobrazowego (Dz. U. Woj. Lub. z 2003 r. Nr 39, poz. 1222 z późn. zm.).

W dniu 1 sierpnia 2009 r. weszła w życie ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o zmianie niektórych ustaw w związku ze zmianami w organizacji i podziale zadań administracji publicznej w województwie (Dz. U. Nr 92, poz. 753 z późn. zm.), która przekazała sejmikom województw, w miejsce wojewodów, kompetencje utworzenia, powiększenia, likwidacji i zmniejszenia obszaru parków krajobrazowych. Zgodnie z art. 35 przedmiotowej ustawy dotychczas obowiązujące akty prawa miejscowego zachowują moc do czasu wejścia w życie aktów wydanych na podstawie upoważnień zmienianych w/w ustawą. Tym samym rozporządzenie Nr 17 Wojewody Lubelskiego, z chwilą wejścia w życie niniejszej uchwały, zostaje uchylone z mocy w/w ustawy. Sejmik województwa w uchwale w sprawie parku krajobrazowego określa jego nazwę, obszar, przebieg granicy i otulinę, jeśli została wyznaczona, szczególne cele ochrony oraz zakazy właściwe dla danego parku krajobrazowego lub jego części wybrane spośród katalogu zakazów określonego w ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2026 r. poz. 13).

Projekt uchwały w sprawie Chełmskiego Parku Krajobrazowego był już w 2025 roku procedowany, jednak dnia 9 września 2025 r. Rada Gminy Dorohusk podjęła uchwałę NR XVIII/91/2025 odmawiającą uzgodnienia projektu, uzasadniając swoje stanowisko rozszerzeniem otuliny Parku na tereny, które w dokumentach planistycznych gminy Dorohusk zostały przeznaczone pod inwestycje. Dodatkowo dnia 8 września br. do tutejszego Urzędu wpłynęły pisemne uwagi Wójta Gminy Chełm do projektu uchwały. W związku z powyższym przygotowano nowy projekt uchwały w sprawie Chełmskiego Parku Krajobrazowego uwzględniający te z zastrzeżeń przedstawicieli samorządów lokalnych, które zostały uznane za uzasadnione.

W przedkładanym projekcie uchwały uszczegółowiono przebieg granicy Chełmskiego Parku Krajobrazowego oraz jego otuliny poprzez podanie współrzędnych punktów załamania granic w państwowym układzie współrzędnych płaskich prostokątnych "1992". Uszczegółowienia dokonano zgodnie z zapisami rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 11 września 2012 r. w sprawie centralnego rejestru form ochrony przyrody (Dz. U. z 2012 r. poz. 1080), zgodnie z którym opis granicy parku należy przedstawić za pomocą listy współrzędnych punktów załamania granicy.

Dodatkowo, kosztem otuliny, powiększono obszar Parku. W obrębie gminy Kamień tereny, które włączono do Chełmskiego Parku Krajobrazowego to podmokłe i zabagnione nieużytki rolne, cenne pod względem przyrodniczym. Zmiany dotyczące gminy Sawin polegają na włączeniu w granice Parku wsi Przysiółek, ze względu na znajdujące się tam zabytki historyczno-kulturowe, a także pasa dotychczasowej otuliny, ciągnącego się od tej wsi do

północnych krańców miejscowości Sajczyce, gdzie dominują trwałe użytki zielone uprawiane w sposób ekstensywny. Jest to fragment doliny rzeki Uherki, która jest głównym korytarzem ekologicznym Parku. Natomiast w gminie Chełm nieco powiększono obszar Parku w pobliżu zbiornika wodnego „Stańków” ze względu na istniejące tam miejsca rozrodu żółwia błotnego oraz występowanie licznych gatunków ptaków wodnych. Jednocześnie należy zaznaczyć, że tereny projektowane do włączenia do Chełmskiego Parku Krajobrazowego są już objęte inną formą powierzchniowej ochrony, tj. Chełmskim Obszarem Chronionego Krajobrazu.

Ponadto, w oparciu o przeprowadzoną aktualizację stanu środowiska przyrodniczego Parku, dokonano przesunięć granicy jego otuliny. Otulina została powiększona w okolicach miejscowości Pławanice i Olenówka, gm. Kamień - w części południowej Parku oraz w pasie pomiędzy miejscowościami Przysiółek, gm. Sawin i Horodyszczce, gm. Chełm - w części zachodniej. Do otuliny włączono także okolice miejscowości Karolinów i Chromówka, gm. Ruda-Huta i miejscowości Bukowa Mała, gm. Sawin – w części wschodniej Parku. Tereny projektowane do włączenia do otuliny Chełmskiego Parku Krajobrazowego w przeważającej części są już objęte ochroną jako Chełmski Obszar Chronionego Krajobrazu. W odniesieniu do otuliny przeprowadzono również korektę in minus – w części północnej i w części południowej Parku. Ta korekta obejmuje okolice miejscowości Srebrzyszcze, gm. Chełm oraz okolice miejscowości Petryłów i Serniawy w gminie Sawin.

Zgodnie z rozporządzeniem Nr 17 Wojewody Lubelskiego w sprawie Chełmskiego Parku Krajobrazowego powierzchnia Parku wynosi 16 457,00 ha. Po przeprowadzeniu omówionych powyżej zmian obliczona powierzchnia Parku będzie wynosiła 17 525,06 ha (więcej o 1 068,06 ha). Powierzchnia otuliny Parku, która zgodnie z rozporządzeniem wynosi 10 878,00 ha, po zmianach zmniejszy się o 1335,37 ha do 9542,63 ha. Różnica między powierzchnią zapisaną w rozporządzeniu, a powierzchnią obliczoną po ustaleniu dokładnego przebiegu granicy Parku i otuliny wynika ze stopnia szczegółowości wyznaczenia granic, zwiększenia dokładności wykonywanych pomiarów oraz powiększenia obszaru Parku.

Zgodnie z art. 16 ust. 3 ustawy o ochronie przyrody sejmik województwa w uchwale w sprawie utworzenia parku krajobrazowego określa zakazy właściwe dla danego parku krajobrazowego lub jego części, wybrane spośród zakazów, o których mowa w art. 17 ust. 1, wynikające z potrzeb jego ochrony. W związku z powyższym na terenie Parku wprowadzono zakazy wymienione w § 3.

Tworząc reżim ochronny Parku w postaci listy zakazów obowiązujących na jego terenie, kierowano się celami, dla których został powołany. Zgodnie z ustawą o ochronie przyrody park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Chełmski Park Krajobrazowy utworzono dla ochrony unikalnych walorów przyrodniczych specyficznego krajobrazu Polesia Wołyńskiego, a w szczególności:

- naturalnego ukształtowania terenu z rzadkimi formami krasu kredy piszącej,
- mozaiki siedlisk torfowisk węglanowych i muraw kserotermicznych,
- ekosystemów leśnych i łąkowych wraz z charakterystyczną florą i fauną,
- stanowisk i skupisk chronionych gatunków roślin, m.in. jęczyczki syberyjskiej, dwulistnika muszego, turzycy Buxbauma, turzycy Davalla, zerwy kulistej,
- miejsc lęgowych oraz miejsc sezonowego bytowania chronionych gatunków zwierząt, m.in. żółwia błotnego, wodniczki, bociana czarnego, orlika krzykliwego, a także motyli, m.in. przeplatki aurinii, czerwończyka nieparka, modraszki: telejus i nausitous,
- obszarów o największych walorach przyrodniczych objętych ochroną rezerwatową: Bagno Serebryskie, Brzeźno, Roskosz, Bachus oraz Starodrzew Sosnowy.

Park posiada także walory kulturowe, do których zaliczane są zabytki architektury świeckiej i sakralnej takie jak np.: barokowy zespół pałacowo-parkowy w Srebrzyszczu, XIX-wieczny kościół ewangelicko-augsburski pw. św. Mateusza w miejscowości Zarudnia, XVIII-wieczny, drewniany kościół pw. Wszystkich Świętych w Przysiółku. Do dzisiaj również zachowały się na terenie Parku pozostałości średniowiecznych grodzisk w Sajczycach i Człuczycach oraz liczne mogiły partyzanckie i żołnierskie z okresu walk o odzyskanie niepodległości Polski.

W związku z powyższym spośród zakazów możliwych do wyboru z katalogu zakazów, określonego w ustawie o ochronie przyrody, wybrano następujące zakazy:

- 1) realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko w rozumieniu przepisów ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko;
- 2) umyślnego zabijania dziko występujących zwierząt, niszczenia ich nor, legowisk, innych schronień i miejsc rozrodu oraz tarlisk i złożonej ikry, z wyjątkiem amatorskiego połowu ryb oraz wykonywania czynności w ramach racjonalnej gospodarki rolnej, leśnej, rybackiej i łowieckiej;
- 3) likwidowania i niszczenia zadrzewień śródpolnych, przydrożnych i nadwodnych, jeżeli nie wynikają z potrzeby ochrony przeciwpowodziowej lub zapewnienia bezpieczeństwa ruchu drogowego lub wodnego lub budowy, odbudowy, utrzymania, remontów lub naprawy urządzeń wodnych;
- 4) pozyskiwania do celów gospodarczych skał, w tym torfu oraz skamieniałości, w tym kopalnych szczątków roślin i zwierząt, a także minerałów i bursztynu;
- 5) wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu, z wyjątkiem prac związanych z zabezpieczeniem przeciwsztormowym, przeciwpowodziowym lub przeciwsuwiskowym lub budową, odbudową, utrzymaniem, remontem lub naprawą urządzeń wodnych;
- 6) dokonywania zmian stosunków wodnych, jeżeli zmiany te nie służą ochronie przyrody lub racjonalnej gospodarce rolnej, leśnej, wodnej lub rybackiej;
- 7) budowania nowych obiektów budowlanych w pasie szerokości 100 m od:
 - a) linii brzegów rzek, jezior i innych naturalnych zbiorników wodnych oraz
 - b) zasięgu lustra wody w sztucznych zbiornikach wodnych usytuowanych na wodach płynących przy normalnym poziomie piętrzenia określonym w pozwoleniu wodnoprawnym, o którym mowa w art. 389 pkt 1 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. - Prawo wodne – z wyjątkiem obiektów służących turystyce wodnej, gospodarce wodnej lub rybackiej;
- 8) likwidowania, zasypywania i przekształcania zbiorników wodnych, starorzeczy oraz obszarów wodno-błotnych;
- 9) organizowania rajdów motorowych i samochodowych;
- 10) używania łodzi motorowych i innego sprzętu motorowego na otwartych zbiornikach wodnych.

Wybrane zakazy służą zapewnieniu ochrony wartości przyrodniczych, krajobrazowych, kulturowych, historycznych i turystycznych środowiska na terenie Chełmskiego Parku Krajobrazowego.

W porównaniu z rozporządzeniem Nr 17 Wojewody Lubelskiego w sprawie Chełmskiego Parku Krajobrazowego, w niniejszym projekcie uchwały nie wprowadzono zakazów:

- 1) wylewania gnojowicy, z wyjątkiem nawożenia własnych gruntów rolnych;
- 2) prowadzenia chowu i hodowli zwierząt metodą bezściółkową;

3) utrzymywania otwartych rowów ściekowych i zbiorników ściekowych

ze względu na to, że w polskim systemie prawnym funkcjonują akty normatywne wyższego rzędu, których przepisy szczegółowo regulują wyżej wymienioną działalność, skutecznie zabezpieczając przed wyrządzaniem szkód w środowisku przyrodniczym, tj. ustawa o ochronie zwierząt, ustawa o organizacji hodowli i rozrodzie zwierząt gospodarskich, ustawa o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt, ustawa Prawo wodne, ustawa o nawozach i nawożeniu.

Mając na uwadze, że zachowanie i popularyzacja wartości objętych ochroną prawną powinna odbywać się w warunkach zrównoważonego rozwoju, uwzględniającego potrzeby środowiskowe, gospodarcze i społeczne, niniejsza uchwała wprowadza odstępstwa od kilku zakazów.

Zakazy, o których mowa w § 3 ust. 1 pkt 5 i 6 projektu uchwały (tj. zakaz wykonywania prac ziemnych trwale zniekształcających rzeźbę terenu (...) oraz zakaz dokonywania zmian stosunków wodnych (...)) nie dotyczą czynności wykonywanych w ramach przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, dla których sporządzenie raportu o oddziaływaniu na środowisko nie jest obowiązkowe i przeprowadzona procedura oceny oddziaływania na środowisko wykazała brak niekorzystnego wpływu na przyrodę i krajobraz parku krajobrazowego.

Zakaz, o którym mowa w § 3 ust. 1 pkt 7 projektu uchwały (tj. zakaz budowania nowych obiektów budowlanych (...)) nie dotyczy wykonywania prac związanych z robotami budowlanymi prowadzonymi do linii istniejącej zabudowy, dopuszczonymi do realizacji przez właściwe organy na podstawie ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane wykonywanymi wewnątrz kompleksów zwartej zabudowy posiadającej nie mniej niż 5 budynków, za wyjątkiem budynków o funkcji wyłącznie gospodarczej, pomiędzy którymi największa odległość sąsiadujących ze sobą budynków nie przekracza 100 m, będących uzupełnieniem terenów położonych w obrębie jednostek osadniczych rozumianych zgodnie z art. 2 pkt 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 2003 r. o urzędowych nazwach miejscowości i obiektów fizjograficznych dopuszczonymi w:

- 1) planie ochrony Parku lub planach ochrony innych form ochrony przyrody pokrywających się z obszarem Parku,
- 2) studiach uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego i miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego oraz planach ogólnych gmin,
- 3) ostatecznych decyzjach o warunkach zabudowy.

Wyżej wymienione odstępstwa mają za zadanie ułatwić zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych i rekreacyjnych lokalnej społeczności.

Zapisy niniejszej uchwały umożliwiają zgodnie z zapisami art. 16 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody zachowanie i popularyzację wartości przyrodniczych, historycznych, kulturowych oraz krajobrazowych Parku w warunkach zrównoważonego rozwoju. Nie przewiduje się, że projekt uchwały wpłynie na zmianę uwarunkowań społecznych oraz nie spowoduje skutków finansowych.

Niniejszy projekt podlega zgodnie z art. 16 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody uzgodnieniom z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Lublinie, Radą Gminy Dorohusk, Radą Gminy Chełm, Radą Gminy Ruda-Huta, Radą Gminy Sawin, Radą Gminy Kamień.